

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXI-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 15-18/ серпень-вересень 2010 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

М. Шевченко

*Ходить вересень мідний, гуляє,
надвечір'я собі замовля,
в душу осені дивом лягає,
як журавкою кличе земля...*

Іван КОВАЧ

У номері:

- 50-річна зустріч колег ▶ стор. 2
- Новий навчальний рік ▶ стор. 3
- Ужгородська конференція ▶ стор. 3
- Національна олімпіада ▶ стор. 4
- «Точка відліку» ▶ стор. 5
- У Кракові Франковому ▶ стор. 7
- «Трилогічні» звичаї ▶ стор. 8
- Гуцульська пісня ▶ стор. 9
- Виклики сусідства ▶ стор. 10
- Банатський караван ▶ стор. 11
- Конституція П. Орлика ▶ стор. 12
- До 80-річчя Л. Костенко ▶ стор. 13
- «Dr. Steelhammer» ▶ стор. 14
- Наша школа ▶ стор. 15
- «Л. Українка. З життя...» ▶ стор. 16

50-річчя дев'ятого випуску Українського ліцею ім. Тараса Шевченка в мармороському місті Сігеті

ПРЕЧУДОВА МАНДРІВКА В МОЛОДІСТЬ

В суботу 4 вересня 2010 року нам пощастило зустрітись в рідному ліцеї. Не віриться, що час пролетів так швидко, пройшло ж півсторіччя від прощання з школою, від вечорів із серенадами, якими ми дякували викладачам за старанну працю з нами. На наше свято прибуло 8 колег і 3 викладачі.

На жаль, 9 наших товаришів нема вже між нами, як і більшості наших професорів, – вони відійшли у вічність. Інші колеги не могли бути з нами через стан здоров'я. Після вітання перед нововідкритим по Революції Українським ліцеєм ми всі віддали честь тим, що пішли без повернення парастасом в нашій Українській церкві, де отець, радник вікарія Микола Лаврюк, відправив його від щирого серця.

...І ось ми в школі.

Пролунав дзвінок! Урок виховання провів колишній викладач і заступник директора пан **Михайло КРАМАР**, – доктор психологічних наук, університетський професор. Після традиційного Gaudeamus igitur, який ми проспівали, стоячи на ногах, в алфавітному порядку виступили:

– **Михайло ДИКУН** – лікар-ветеринар, університетський професор, доктор наук, член Академії сільськогосподарських і лісівничих наук, автор численних робіт, виданих в Румунії і за кордоном, науковець світової слави.

– **Марія КОВАЧ-МИРОН** (наша красуня, – М.О.-К.) працювала багато років в Бистром, Красному, Полянах, Вишавській Долині і в місті Сігеті. Віддано служила школі, мала виняткові успіхи зі своїми учнями. Закінчила Баямарський педагогічний інститут.

– **Іван КОРНИЩАН**

– відмінний професор математики в місті Сігеті. Закінчив з відзнакою математичний факультет, займався і науковою працею, складаючи задачі для розвитку мислення своїх учнів.

– **Мотря ОЛЕНЧУК-КРАМАР** – викладач російської мови і літератури, випускниця Бухарестського університету,

працювала і живе в місті Клуж-Напока. Мала гарні успіхи в дидактичній праці, майже кожного року маючи олімпійців на національній олімпіаді, а перед виходом на пенсію одна з її учениць завоювала в Москві бронзову медаль. Співавтор підручника з російської мови для 10-ого класу. Для цієї події написала вірш «Наша зустріч».

– **Юрій ПАРАЩИНЕЦЬ** – викладач

Перед будинком нинішньої мерії м. Сігет, де колись діяв Український ліцей

музики, випускник Клузької консерваторії, талановитий композитор, диригент Баямарського ансамблю, викладач в музичній школі міста Бая-Маре з чудовими результатами. Для нашої зустрічі скомпонував прекрасну пісню на слова поета Івана

«Ми тут уже 50 років!»

Арделяна, яку ми прослухали з великим хвилюванням.

– **Василь ЛАЗАРЧУК** теж вибрав дидактичну працю. Викладач російської мови, випускник Бухарестського університету. Вибрав працювати в рідному селі, в Лузі, що над Тисою. Працював наполегливо, з великою любов'ю до своїх учнів.

НАША ЗУСТРІЧ

У нас сьогодні світле свято,
Ми знову сіли за лавки,
Не віриться, що п'ять десятків,
Відколи з школи ми пішли.

Тоді ми були юні, гарні,
Перед всіма – широкий світ...
Надія в нас була крилата, –
Як птахи кинулись в політ.

В той день, як з школою прощались,
Стояли, вирівнявшись, всі.
Меншенькі квіти подавали,
І линули, і линули пісні...

«Прощай, дорога моя школо!
Прощайте, любимі друзі,
Не знаю, чи вернусь я знову
В чудові сігетські краї...»

Тепер тут і хлопці, й дівчата
На зустріч у школу прийшли,
І весело, й сумно нам знову,
Бо дехто з колег вже пішли.

Як дасть Усевишній здоров'я,
Довіра на зустріч живе!
Ми знову присядемо за парти, –
Бажання ж у нас на це є!

Мотря ОЛЕНЧУК-КРАМАР

– **Василь ФІРЩАК** – наш спортсмен, доцент, викладач і тренер Інституту фізкультури і спорту в м. Тиргу-Муреш, випускник Бухарестського інституту з фізкультури. Віддано працював з молодими спортсменами, маючи виняткові результати.

– **Іван ШОРБАН**, після закінчення ліцею, поступив в Залізничний технікум в Клужі, який закінчив з гарними результатами. Тому що любить своє село, Вишавську Долину, тут він працював завідувачим цією станцією. Нераз ми мали нагоду бачитись з ним, бо поїзд тут стояв подовше.

На закінченні уроку виховання хвилиною мовчання ми віддали шану тим, що вже не є з нами.

Опісля пішли на цвинтар, запалили свічки на могилах класного керівника Панаса Новосівського і наших викладачів та поклали на їх честь квіти подяки, згадали шкільні роки, коли ми всі були разом.

Вечором на банкеті колишні учні і професори, пан професор **Василь БУЧКОВСЬКИЙ** і пан професор **Іван БОДНАРЮК**, як і згаданий класний керівник цієї зустрічі, обмінювалися думками і всіма заспівали від душі

«Многих літ» з бажанням і надією на нову зустріч.

Хай щастить кожному з нас та нашим родинам в подальшому житті!

Мотря ОЛЕНЧУК-КРАМАР
Марія КОВАЧ-МИРОН,
головні організатори зустрічі

З НОВИМ НАВЧАЛЬНИМ РОКОМ!

**Шановні учителі!
Дорогі мами, тати, бабусі
та дідуся!
Дорогі учні!**

Надійшов ще один новий навчальний рік! Це добре, бо разом із ним розпочинається ще одна сходинка до наступних знань як дошкільнят, так і для учнів всіх класів.

Газета «Вільне слово» далі дбатиме всілякими способами про навчання дітей дошкільного віку і дітей різних шкільних ступенів. Та це не без Вашої допомоги, шановні учителі-спеціалісти, а з нею!

Ми прагнемо через наш часопис допомагати Вам в організуванні навчання дитини та учнів з підтримкою тих же спеціалістів шляхом їх матеріалів.

Ми повинні бути, якщо ми учителі, батьки, чи журналісти-спеціалісти, терплячими, уважними, ласкавими й привчати дітей-учнів працювати самостійно, бо лише так учень дасть правильну відповідь на запитання, внаслідок його свідомої самостійної праці.

Таким чином навчання буде легким, дуже цікавим та любимим, правильним.

У вихованні та навчанні дітей дошкільного й шкільного віку потрібна наша пряма й постійна участь – батьківська, наполеглива.

Свідомо наша праця в такому нелегкому напрямку стане здійсненою, результатною тоді, коли ми станемо «співдіячами» дітей, їх друзями.

Легке, цікаве й сучасне для всіх дітей та

учнів стане їх долею, їх користю та немеркнучою забарвністю такого прагнення.

Та це треба робити так, щоб оминати поверховості, яка буває і в найкращого з працівників освіти, а також і в тих, які вважають, що освіта – лиш казка... (Таких нема!).

Хай буде Ваш новий навчальний рік старанним, заохочувальним і не караючим!

Хай буде в наших дітей бажання вчитись, ставати грамотними.

Читаймо учням тексти з цікавих книжок, в тому числі з книжок українських письменників Румунії!

**З новим навчальним 2010-2011 роком,
дорогі учні, дорогі учителі!**

І.К.

ГОЛОВА СУР, ДЕПУТАТ ПАРЛАМЕНТУ РУМУНІЇ СТЕПАН БУЧУТА БУВ УЧАСНИКОМ МІЖНАРОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК КАРПАТ ТА ІНШИХ ГІРСЬКИХ РЕГІОНІВ ЄВРОПИ»

Нещодавно в м. Ужгороді (Закарпатська область України) відбулася Міжнародна конференція «Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи», на якій експерти і політичні особи Марамороського повіту Румунії та Закарпатської області України обговорили співпрацю між двома регіонами в рамках Транскордонного партнерства задля сталого розвитку Карпатського єврорегіону.

Активна організація Транскордонного партнерства, Союз українців Румунії бере участь у всіх його заходах, зокрема, посередництвом голови СУР, депутата Румунського парламенту п. Степана Бучути як виразника бажань його виборців для розв'язання на основі численних двосторонніх угод різнопланових прикордонних питань.

На конференції у своїм виступі Степан Бучута висвітлив давні й численні акції,

підкреслив особливу користь угод, встановлених представниками різних установ та неурядових організацій Мараморощини і Закарпатської області, направлених на: створення центрів культури у селах Поляни (Румунія) і Біла Церква (Україна); видання вісника «Мараморощина» українською та румунською мовами у Рахові (Україна) та Полянах (Румунія); створення доріжного чи мостового зв'язку між Вишавською долиною і Бистрим (Румунія) та Діловим (Україна); заходи по збереженню водноболотних угідь; укріплення берегів по верхній течії Тиси в Закарпатській області та Марамороському повіті; створення двосторонніх резерватів та міждержавного природо-охоронного заповідника у верхів'ях Тиси і в лісових горах Карпат; екологічний туризм; організація художніх, самодіяльних економічних виставок, по охороні середовища та інших.

які вписуються в периметр обоюсторонніх інтересів, серед яких натуральні парки, вдосконалення системи охорони природи, економічні, природо-екологічні і соціально-культурні проблеми, оздоровлення навколишнього середовища та рекуперация відходів, аспекти катастрофічних стихійних явищ, захист річок, дослідження фауни і флори у Верхнім басейні Тиси, створення центрів культури.

Голова СУР і депутат Ст. Бучута

Як видно, – ціла палітра двосторонніх заходів, проєктів, ідей, намірів, вклад у які п. Степана Бучути – очевидний.

За його відлунну участь у транскордонному партнерстві Мараморощина – Закарпатська область 5 червня ц.р. п. Степана Бучути було нагороджено відзнакою та медаллю «За заслуги в розвитку Карпатського Біосферного Заповідника».

Іван КОВАЧ

ВИСТУП НА ЗАВЕРШЕННІ УЖГОРОДСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Була б невичерпною наша конференція, якщо тут не пролунала б також і румунська мова.

Участь зі сторони повіту Марамуреш на Міжнародній Конференції «Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи» – повноцінна. Присутні тут представники Марамороської повітової ради – радник голови Мірчі Мана Богдан Бребан, радник Богдан Лазар, він же член Асоціації Карпатського Єврорегіону, мер міста Вішеу де Сус інж. Васіле Чолпан і заступник мера Олівер Барані, Василь Куриляк і Васіле Чолпан – з боку Натурального Парку в Марамороських горах, а з боку Союзу українців Румунії – я і перший заступник голови Мирослав Петрецький.

Щоб налагодити тісні зв'язки між нашими областями та з метою розвитку екологічного туризму, сталого осягання європейського гірського простору, нам необхідно розвинути інфраструктуру.

Для наших повітів – Марамуреш і Сату Маре – дуже важливі: дорожній зв'язок Воя, Угорщина, – Бая Маре, Румунія; відновлення залізниці між населеними пунктами Тересва (Україна) і Сігету Мармаціей (Румунія) через Кимпулунг на Тиси та Рахів і Валя Вішеулуй; відкриття дорожнього або мостового зв'язку між Вишавською Долиною (Валя Вішеулуй) – Румунія та між селами Бистрий (Румунія) та Ділове (Україна); відновлення давніх доріг між населеними пунктами Вишково (Україна) і Ремець (через П'ятра – Румунія) та між населеними пунктами Поєніле де суб Мунте (Румунія) і Зелене (Верховина, Україна).

Я вважаю, що наша зустріч високого рівня внесе окремий вклад у сталий розвиток наших регіонів.

Дякую голові Закарпатської обласної ради пану Михайлу Кічковському за таку гарну ініціативу, бажаю Вам успіхів у всьому подальшому!

Степан БУЧУТА,
депутат Парламенту Румунії,
голова Союзу українців Румунії

ОЛІМПІАДІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ – НАЛЕЖНУ УВАГУ

Згідно з настановами шкільної діяльності учнів та викладачів, уже-таки на початку нового навчального року, в який тільки-що вступила освітня мережа, корисним буде, гадаю, поділитися зі всіма працівниками школи та, можливо, і з зацікавленими учнями, про одну з важливих складових педагогічного процесу наших шкіл, а саме – про олімпіаду з української мови.

До 2010 року в Румунії проведено 17 Національних олімпіад з української мови, яким передували, як воно прийнято, шкільні, місцеві та повітові олімпіади.

Цьогорічній, 18-й Національній олімпіаді, яка відбулася в Сучаві, було надано особливу увагу, що є незаперечним свідченням того факту, що її організатори та фактори Сучавських повітових властей належно усвідомлюють значення цього заходу у вихованні й просвіченні учнів. Цій олімпіаді, як жодній з попередніх, було присвячено окремий випуск своєрідного журналу **Національна олімпіада з української мови та літератури. 7-11 квітня 2010 року – Сучава** (66 сторінок формату А4).

Появився даний випуск (без вказання видавництва) під патронажем румунського Міністерства виховання, наукових досліджень, молоді й спорту, Сучавського шкільного інспекторату, Союзу українців Румунії, зокрема Сучавської філії СУР (який профінансував його появу) та Генерального консульства України в Сучаві. У проведенні цьогорічної олімпіади взяли участь радник Міністерства виховання Іван Ковач, інспектори з української мови Марамурешу, Ельвіра Кодря, Сучави – Лучія Міжок та Тімішу – Іван Кимпану, викладач української мови з Марамурешу Симона Борота, із Сучавського повіту Ана-Марія Герцану, Іван Кідешук та Делія Мартиняк. Супроводжували своїх учнів-учасників олімпіади з Марамурешу Мар'яна Климкович та Дорін Тівадар, з Караш-Северіну – Михайло Бобик, з Тімішу Іван Смичкаш, з Ботошан Юліана Ватаманюк, а із Сучави – Юрій Чига.

Фактичним реалізатором цього вдалого і престижного випуску про Національну олімпіаду з української мови є невтомний, ентузіастський колектив педкадрів Негостинської восьмирічки Сучавського повіту, головним редактором будучи добре відомий у нас завзятий роботяга, безмежно відданий викладацькому, науководослідницькому і культурнопросвітницькому покликанню професор Іван Кідешук, поряд з яким «для загального добра», як виражався М. Коцюбинський, охоче віддають всю свою енергію й уміння такі зразкові інтелектуали, як професор Євсебій Фрасинюк і інші, чи наймолодша, гадаю, з-поміж них Анна Майданюк Штюбіану, яка, до речі, цьоголітньої сесії успішно склала в Бухарестському університеті екзамен для здобуття другого викладацького ступеня з української мови і літератури. Не можна не згадати в цьому контексті дискусії вагому участь у поширенні і покращенні викладання української мови у Сучавському повіті професора Івана Боднара, одного з перших заступників голови СУР, голови Сучавської філії СУР, радника Префектури Сучави.

Видання, присвячене олімпіаді з української мови, як вказується на зворотній сторінці титульного листка, видано авторами як **спеціальний двомовний випуск** «Міжкультурного діалогу», тобто журналу тієї ж Негостинської школи, з якого вже появилися 2 числа (2009; 2010). В такому концептуальному задумі слід вбачати глибокодумність і цілеспрямованість авторів, які розумно збагнули, що українці Румунії можуть брати, і таки беруть, участь в міжкультурному діалозі якраз посередництвом української мови і тими її неоціненними словесними, морально-етичними і духовними цінностями. А від такого розуміння статусу української мови лише один крок до цілеспрямованого наміру авторів – переконливо сугерувати логічну потребу кожного вихідця з-поміж української громади вивчати і плекати рідну мову, бо лише завдяки їй тому чи іншому етнічному українцеві можна стати повноцінним і авторитетним співучасником міжкультурного діалогу і, взагалі, рівним партнером у міжетнічних відносинах. У своїй аргументації автори опираються на ідеях видатних мислителів і митців слова, як, наприклад, Олесь Гончара,

який підкреслював: «У вигляді мови дано людині великий дар. Не тільки користатися ним, рідним словом, але й натхненно рости, оберігати його коріння й леліяти його цвіт. Ось тоді воно й буде запашним та співучим, сповненим музики й чару, життєвої правдивості й поетичності». Поетично сформульовані Гончарем роздуми про священний обов'язок плекання рідної мови підтримується в рецензованому виданні коротким витягом з «Катехизису рідної мови» відомого українського історика мови, етнолога, теолога Митрополита Іларіона (Івана Огієнка), витяги про обов'язки громадян стосовно рідної мови, стосовно заповідей свідомого громадянина, стосовно зв'язку церкви і рідної мови, вихователя і рідної мови, батьків і рідної мови і ін.

Про вимагання «ростити і оберігати» рідну мову в Сучавському повіті пише у своїй статті повітовий інспектор Лучія Міжок, відзначаючи, що, окрім її викладання в школі, українська мова звучить-леліє і на цілому ряді ініційованих у

Сучавському повіті заходів, як *Împreună în diversitate, Omagiu limbii materne, Versul lui Șevcenko, Summitul Minorităților Naționale, Ziua Minorităților Naționale, Conviețuiri, Întâlniri bucovinene, Armonii poetice în spațiul bucovinean*, і інших, як і участь сучавських учнів в організованому СУР цьогорічному Національному конкурсі поезії та в Міжнародному конкурсі імені Петра Яцика, організованому в співпраці з Консульством України в Сучаві.

Корисними і цікавими деталізаціями функціонування української мови на Сучавщині (не пригадую, чи коли-небудь ще хто-небудь робив це) є статті Джорджети Штефан про вивчення української мови в Сучавському коледжі ім. М. Емінеску, Антонети Кідеші – в Сіретському технічному коледжі ім. Лацку Воде, Анки Майданюк-Штюбіану – в Балківській школі, Івана Кідешука – в Негостинській школі, Марії Прекупану та Георгія-Нела Андроніка – в школі с. Качіка, Делії Мартиняк – у Калинештах-Купаренку, Віоріки Афлорей – у комуні Извоареле Сучевей та Вишня Бродина, Віоріки Кікіфой – в училищі ім. Васіле Коча з Молдовиці, Віоріки Негура – в с. Палтінул, Терезії-Христини Солкан та Марії Островської – у Солонецу Ноу, Юрія Чиги – в Ульмі. На превеликий жаль, немає подібних свідчень про інші, великі і давнопрославлені місцевості Сучавщини, але сподіватимемось, що Всевишній допоможе сучавським просвітянам пролити благодатне світло і по тих місцевостях.

Приємно вражає й те, що, присвячений олімпіаді з української мови, своїм змістом рецензований випуск «щедро» «поринає» в багатокультурність Південної Буковини, представляючи звичайний комплекс свята Великоднього (яке припало на той же час, що й національна олімпіада) і майже всі місця духовних спочинок – славних буковинських храмів та монастирів. Присутні також в цьому випуску своїми роздумами і думками емблематичні представники румунського і українського народів М. Емінеску і Т. Шевченко, найопорніші вектори міжкультурного діалогу.

В рецензованому випуску дуже багато фотоілюстрацій, і всі вони кольорові, що надає виданню більшого зацікавлення, бо наведеними фотографіями створюється картина широкої участі багатьох учнівських колективів етнічних українців в різних заходах, чи то присвячених українській мові, а чи за її допомогою дані колективи («Негостинка» з Негостини, інструментальний гурток «Струни Негостини», «Коломийка» із Серету, «Буковинка» з Балківців, «Буковинці» з Качіки, учнівський колектив з Калинешт-Купаренка, «Гуцульські паростки» з Вишньої Бродина, «Полонинка» із с. Палтінул) представляють себе на різних сценах Сучавського повіту і країни взагалі.

З досі відміченого, сподіваюсь, ясно випливає, що негостинський випуск – свого роду унікальна річ, здійснена для всього Сучавського повіту. Приклад негостинських ентузіастів гідний наслідування іншими шкільними колективами, подекуди чисельнішими і потенційно потужнішими.

Іван РЕБОШАПКА

«ТОЧКА ВІДЛІКУ» НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

● Прес-реліз Посольства України в Румунії з нагоди 19-ї річниці Незалежності України

У 2010 році наша держава святкує дев'ятнадцяту річницю проголошення незалежності. У цей урочистий день українська нація віддає належну шану тому історичному вибору, який був зроблений 24 серпня 1991 року, коли Верховна Рада України проголосила незалежність Української Держави. Ця визначна подія стала своєрідною «точкою відліку» новітньої історії нашої країни, її цікавої та складної сучасності.

У цей час ми згадуємо також і тих, хто героїчними вчинками, ціною власного життя та рішучими діями, силою духу і міцною вірою наближав українську незалежність до її реального втілення: саме завдяки ним творилася історія вітчизняного державотворення, сповнена невпинною боротьбою, одвічним прагненням нашого народу до волі та нестримним бажанням українства жити у мирі, дружбі та злагоді як зі своїми сусідами, так і з іншими державами світової спільноти. Від часів Київської Русі і до наших днів, Україна прагнула будувати монолітне суспільство, засноване на глибинній духовній культурі наших прабатьків, повазі до людини і громадянина, на приналежності українців до європейської сім'ї народів.

Ми з упевненістю дивимося у майбутнє: зростає нове покоління українців, які народилися у вільній незалежній державі, які цінують демократичні цінності та не уявляють собі інакшого життя, для яких такі поняття, як «свобода слова», «право вибору», «демократичні цінності», «свобода віросповідання», вже більше ніж просто конституційні засади, - це є філософією їх життя в молодій європейській країні.

2010 рік став знаковим для України: вільні і демократичні вибори глави держави засвідчили переконливе бажання українського народу подолати тривалі внутрішні політичні конфронтації та закласти підвалини стабільного управління країною.

Вперше за останні роки створено ефективну владу, де Президент і Прем'єр-міністр висту-

пають одним голосом, сформовано дієздатний професійний уряд та парламентську коаліцію, котрі забезпечують курс на утвердження України у якості сильної європейської держави-лідера з дієвою економікою, високими соціальними стандартами життя та прагматичною зовнішньою політикою, що захищає національні інтереси українців.

За короткий термін новий уряд підготував, а Верховна Рада схвалила урядову Державну програму економічного і соціального розвитку на 2010 р., яка передбачає першочергові заходи, необхідні для подолання наслідків фінансово-економічної кризи в Україні. Затверджено основні напрями бюджетної політики на 2011 рік, а наступний бюджет буде створено на базі уже нового Бюджетного кодексу.

За ініціативою Президента В.Януковича розпочато реалізацію Програми економічних

Верховна Рада України

реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава», що спрямована на оновлення життя держави. Створено Комітет з економічних реформ, головним завданням якого є комплексна загальнодержавна розробка стратегії реформування цього сектору.

Налагодженою стала співпраця з міжнародними фінансовими інституціями. Наша держава змогла відновити довіру та зміцнити свій міжнародний авторитет після тривалого економічного спаду, що став наслідком світової фінансової кризи.

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ

24 серпня 2010 року

**Вітання
закордонному українству
з нагоди Дня незалежності України**

Дорогі друзі,
Сердечно вітаю вас з нагоди 19-ї річниці Незалежності України!
Ця видатна дата навіки увійшла в історію нашої Держави, законодавчо закріпивши споконвічне прагнення українців до національного відродження, духовної свободи, соціального, економічного та культурного розвитку.

Із вдячністю та пошаною згадуємо цього дня, що українські громади у всьому світі десятиліттями активно відстоювали незалежність Української держави. Поява суверенної і соборної демократичної України - це, безумовно, результат, у тому числі й ваших, сповнених віри, цілеспрямованих та наполегливих зусиль.

З нагоди великого державного свята бажаю усім вам, дорогі друзі, міцного здоров'я, щастя і благополуччя.

Нехай невпинна творча енергія надихає вас на нові добрі справи в ім'я України та світового українства.

Щиро вірю, що й надалі між українськими дипломатами та діаспорою пануватимуть взаємне розуміння і підтримка задля успішної спільної праці, націленої на відстоювання національних інтересів України на міжнародній арені.

Костянтин ГРИЩЕНКО

Зі святом вас!

стає ефективним інструментом реалізації та захисту національних інтересів держави на світовій арені.

Упродовж останніх місяців Україні вдалося вивести відносини зі своїми стратегічними партнерами (ЄС, Російська Федерація та США) на конструктивний, виважений та прагматичний рівень.

Відносини з Європейським Союзом позначені високим змістовним наповненням. Їх головна мета сьогодні - повномасштабна реалізація дуалістичного принципу політичної асоціації та економічної інтеграції, створення зони вільної торгівлі та запровадження безвізового режиму.

Взаємини України з Російською Федерацією на сучасному етапі слугують обом державам реальним практичним інструментом вирішення важливих питань: успішно розпочато процес демаркації державного кордону, започатковано новий формат дружньої співпраці на прагматичних засадах, зростає показник двостороннього товарообігу.

(Закінчення на 16 стор.)

Поступово відновлюється українська економіка, демонструючи позитивні тенденції росту. У поточному році квітнева дефляція, яка спостерігається вперше з 2006 р., становила 0,3%. ВВП за I півріччя 2010 р., порівняно з I півріччям 2009 р., зріс на 6,3%. Обсяги виробленої промислової продукції за січень-червень 2010 р., порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшились на 12%. Обсяг експорту товарів та послуг за I півріччя 2010 р. збільшились на 30,6%, імпорту - на 25,8%.

Зовнішня політика України

IV-ий випуск Національного конкурсу з декламування української поезії – 12 червня, м. Сігету-Мармації

(Продовження з попереднього числа)

Після повідомлення членів журі Мірком Петрецьким, на сцені пролунав гімн всіх українців світу на слова Т. Г. Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий», а святковий зал, переповнений глядачами, бушував на хвилях сердитого Дніпра, сподіваючись на ту щасливу Божу мить, якої стільки ждав і великий Кобзар українського народу, коли не буде зла на землі і запанує любов між людьми, добро і воля та мить гармонії між небом і землею – немов рай, про якого нагадав малий русявий хлопчик із Рускови, Поп Ваня, як колись-колись тринадцятилітній Тарас, продекламувавши у продовженні вірш «Мені тринадцяти минало...»:

*«Мені тринадцяти минало,
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чого було?
Мені так любо, любо стало,
Неначе в Бога...»*

Справді, в залі запанувала тиша й благодать, а славний хор п. Джети Петрецької «Ронянські голоси» на три голоси продовжував чарувати присутніх народними піснями «Сива зозуленька», «Гей дуб, дуба-дуба» та піснями Михайла Митринюка і Івана Лібера про красу й славу Мараморощини.

Сюрприз теплосердечного зливу пісні й поезії скоро зріє у наступному виступі ронянських танцюристів «Соколи», які чисто здивували всіх не тільки красою козацьких та дівочих українських народних костюмів, а зокрема, мистецькою технікою козачка та інших місцевих танців, з якими можуть виступати, як цінний ансамбль пісні і танцю, разом із славним хором, на будь-яких сценах світу, на нашу українську похвалу.

Для заохочення конкурентів, викладачів та присутніх до сприйняття глибоких месажів конкурсу поезії пощастило зустріч з митцем та малярем Іліє Даном, який подарував Марамороській філії СУР великий портрет Кобзаря України Тараса Григоровича Шевченка, подібний до відомої праці Репіна, тільки у румунського маляра, прекрасного друга українців (це ж щирий муж авторки монографії «Ронянські голоси» Іляни Дан, що продовжує понад 45 років чарувати піснею наших українців!), старість перекикується із молодістю (портрет старших років із мініатюрою портрета студентських років) на фоні незгасних тополь української долі-недолі. Так візуальний і душевний портрети відкриті митцем Іліє Даном позичили бадьорого поштовху молодим конкурентам, які під опікою великого Кобзаря розпочали змагання. Зараз-таки, як почули умови регламенту, повідомлені головою журі, проф. д-ром Бовт Одаркою.

Перша проба гімназистів та ліцеїстів вимагала перевірки якості читання любого тексту із нашої української преси Румунії і переконання членів журі (між якими зачислялись письменниця Марія Чубіка,

викладач і бувший диригент «Ронянських голосів» Марія Опрішан, інспектор української мови Марамороського повіту Ельвіра Кодря та публіцист Іван Кідещук) не було з найкращих, як би сподіватися, бо конкуренти, від малих до старших учнів ліцею, доказали, що треба ще з багатьма добре попрацювати в школі, щоб читання було курсивне, наголоси правильні, слова

Премійовані учні

вимовлені як годиться. На диво всіх, все ж таки, декламування віршів із класичної та сучасної літератури, зокрема, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Леоніда Глібова, Павла Тичини, Миколи Вороного, свідчили, що наші викладачі української мови виховують на уроках рідного слова почуття любові і шани, краси, тільки забувають про наші найкращі ліричні голоси української літератури Румунії, основується лише на програмі, або тісно вибірково авторів. Крім цього, треба відмітити, що читацький та декламаторський рівні у гімназистів кращі, ніж у ліцеїстів, а це доказує, що наші учні чим ростуть, тим меншу увагу надають читанню текстів. Тому справжня конкуренція відбулася в гімназії і, зокрема, у VII-VIII-их класах, де досить важко було встановити I - II місця.

Так, у V-VI-их класах занялися місця:

V-ий

1. Нікіфоряк Джеорджіана, Балківці, Сучава
2. Дуйчук Андрей, Сігет, ліцей «Т. Шевченко», Мараморощина
3. Іремчук Андрея, Рогожешти, Ботошани

VI-ий

1. Чобанюк Маріана, Балківці, Сучава
2. Бевка Лорена, Щука, Тіміш
3. Міхайлеску Діана, Рогожешти, Ботошани

Якщо у початкових класах гімназії перші місця легко відокремились, без серйозної конкуренції із сторони марамороських сіл, то у VII-VIII-их класах ми зазриміти не тільки передовиків, а талановитих учнів, які створили вже й стилі читання та декламування, чи то веселі, оптимістичні, чи то смутні, глибокі й турботливі, як справжні актори:

VII-ий

1. Трайста Мірела-Емануела, Рона, Мараморощина

2. Грігораш Андрея, Негостина, Сучава
3. Майданюк Клаудіу, Рогожешти, Ботошани

VIII-ий

1. Сенука Іван, Поляни, Мараморощина
2. Кордубан Іріна, Калинешти-Купаренко, Сучава
3. Сокач Валентин, Корнуцел, Караш-Северін

Таких преміантів варт знімати для телебачення, щоб бачило їх якнайширше коло глядачів, бо як знають розказати тяжкі невольничі дні і трагічне життя Шевченка, учениця Андрея Григораш, або про гірку, трагічну долю жінок-покриток Іріна Кордубан, чи як вміє слати молитви і скарги до Бога Сенука Іван, щоб змінити пекельне життя на землі, та не знаю, мабуть, чи знайдеться хто інший?

В ліцеї, на цей раз, подібних лідерів і не знайти, якщо Сігетський ліцей «Тарас Шевченко» мав тільки трьох представників, а XII-ий клас тільки одну конкурентку з коледжу «Лацку-Воде» м. Серет! Як новинку, крім віршів Тараса Шевченка, ліцеїсти казали вірші Лесі Українки, Леоніда Глібова, Миколи Вороного та Степана Ткачука. Найкращі з них, які зайняли перші місця: Чуря Ліліана (IX-ий клас), I-місце, вірш «Тополя» Т. Шевченка, ліцей «Т. Шевченко», Смечкаш Іван (X-ий клас), I-місце, вірш «Рушник» Степана Ткачука, Лугозький ліцей, Нежнек Крістіна – XI клас, I-е місце, байка «Жаба і Вовк» Л. Глібова, коледж «Лацку-Воде», Серет, і Моршан Андрея – XII клас, I місце, вірш «Євшан Зілля» М. Вороного, коледж «Лацку-Воде» Серет, доказали, що література, і поезія зокрема, це – мистецтво краси, тільки треба знати читати із пам'яті!

Ось преміанти ліцею:

IX-ий клас:

1. Чуря Ліліана, ліцей «Т. Шевченко», Сігет, Мараморощина
2. Корнищан Лучіан, ліцей «Юлія Хаждеу», Тіміш
3. Франтюк Юлія, коледж «Лацку-Воде», Серет, Сучава

X-ий клас

1. Смечкаш Іван, ліцей «Юлія Хаждеу» - Тіміш
2. Дзябенюк Тамара, ліцей «Т. Шевченко», Сігет
3. Сандуляк Андрея, коледж «Лацку-Воде», Серет

XI-ий клас

1. Нежнек Крістіна, коледж «Лацку-Воде», Серет
2. Діолог Моніка, ліцей «Т. Шевченко», Сігет
3. Дума Анна, ліцей «Юлія Хаждеу», Тіміш

XII-ий клас

1. Моршан Андрея, коледж «Лацку-Воде», Серет.

(Продовження на II стор.)

Іван КІДЕЩУК

У Кракові – столиці польської державності й культури, де певний час учився І. Франко

Вже віддавна ми бажали побувати у королівському місті Кракові, в древній столиці Польщі, в самому достойнішому зі всіх польських міст. Так про нього можна прочитати у всіх довідниках.

Краків – це колиска польської державності і культури, місто, в якому учився деякий період і наш великий І. Франко.

Краків – не тільки скарбниця національної культури, зірка історичних пам'яток, творів мистецтва, відомого в усьому світі, а й чарівне, мальовниче місто.

Нам пощастило протягом трьох днів відвідати палаци, познайомитись з окремими будівлями, відкрити чарівність цього міста з його Ринковою площею і Вавелем, які з часів середньовіччя і донині є живим центром міста.

Зачарував нас Королівський замок на Вавелі, перша будова якого сягає ще в першу половину XI ст. У приміщеннях замку розташовані музейні експозиції: Королівські кімнати, Скарбниця, Збройова кімната, Загублений Вавель і т.д. Тут, на Вавелі, й Кафедральний собор.

В Кракові ми заходили в ряд чудових костелів, один з найвеличніших – це бароковий костел Святого Петра і Павла, костел Діви Марії та інші. Приємно було побачити, що в костелах на святій літургії багато людей, в тому числі і молодь.

В XI ст. був споруджений романський костел

Святого Андрія, в якому відбуваються збори каноніків. Костел Францисканів, побудований у 1269 р., цінний своїми вітражами в стилі модерну.

Відвідали ми і один з найстаріших Університетів в Європі, заснований в 1364 р. як Ягеллонський колегіум Маюс, тепер Краківський Університет. Це

Ягеллонський унів. в Кракові

велична будівля, частина якої належить музею університету. Тут знаходиться колекція астрономічних інструментів, пов'язаних з ім'ям Н. Коперніка, фізичних і хімічних приладів, картини і скульптури, портрети визначних учених. Внутрішній двір університету прикрашений арковими галереями і чудовими склепіннями.

Основні події в Кракові відбуваються на площі

Головний ринок. Це одна з найбільших середньовічних теперішніх площ в Європі, вона вважається центром суспільного, релігійного й економічного життя міста. А тому що в ці дні відбувалося свято Драгона, ми надивились різні мальовничі представлення, в яких основними акторами були діти і молодь. В п'ятницю після обіду, в суботу і в неділю площа Головний Ринок повнолюдна, там можна відпочити, поїсти, послухати музику й поторгувати. В центрі Ринкової площі розташовані Сукняні ряди, що є прикрасою площі. Вони були збудовані ще в 14 столітті. Недалеко Ринкової площі знаходиться й Українське Кафе.

В 10-ти кілометрах від Кракова ми відвідали привабливий туристичний центр – Копальня В'єличка. В колишній копальні (шахті) талановиті руки зробили чудовий собор, численні статуї, зали для різних офіційних прийомів, чи для сімейних свят (весілля, христини, заручини, дні народження). Копальню відвідують щороку 1,2 мільйона людей, бо довжиною 3,5 кілометра можна надивитись багато чого. Тут й солоне озеро, і лікарня.

На поверхні копальні розташований розкішний парк, де можна відпочити і погуляти. Покинули ми Краків з ностальгією, але й з почуттям задоволення. По дорозі ми ще зупинились в рідному містечку папи Івана Павла II, побачили його рідний дім і церкву, в якій служив деякий час.

Переїжджаючи Татри, ми налюбувались чудовими пейзажами високих гір, а потім мальовничими (чистими) селами і містами, в яких кожний кв.м. землі по-господарськи оброблений, засаджений зеленню чи квітами...

Юлія ГРІНЬ-АРДЕЛЯН

Поезія Миколи Корсюка – монолог у ворота вічності

(Закінчення. Поч. в н-рі 3-4/2010)

«Зелен-віра» не є тільки вінком сонетів, але й становиться вона в той же час вінком поетичної мудрості М. Корсюка, сквородинським вінком мислі і душевної гармонії, музикою небесних сфер, що відлунюється у нашій естві.

Роздуми-медитації поета про життя та світ, про долю людини та поета не треба розглядати окремо по виданих збірках, навпаки, унітарно, бо, як ми вже бачили, вони родяться насінням «Нашадків сонця» та землі наших предків-сонцепоклонників, і розростають, немов дерева в синіх небесах, любов'ю та вірою, словом-молитвою, мріями та надіями людини, що постійно намагається випередити власне екзистенціальне становище, свій ліміт, та зблизитися до меж вічності, або навіть поступити в потойбічність. А щоб освідомити такі душевні цінності, поет М. Корсюк використовує слова-джерела, ключові мовні вирази, або фразеологічні гнізда разом із оригінальними тропами, як епітети, уособлення, метафори та символи, які мають властивість розростати і збагачуватись асоціативно, сугеруючи, або натякаючи поруч із дійсністю нашого світу те, що є нечуваним, незрозумілим, незбагненним із позаекзистенціальних сфер, і все це з допомогою «мовчазних» дерев, зелені природи та синіх небес, чи темних надр землі, де, напевне, ждуть на нас ворота у вічність.

Збірки «Ворота» і «Монолог дерева» часто набирають характеру сугестивної лірики, яка нехтує логічні, розумові побудови й апелює до асоціативних образів додаткових змістових та інтонаційних відтінків, до «сновидних» (згадаймо трактат І. Франка) підсвідомих порухів, породжуваних навіювальною енергією ритму і слова» (див. «Мистецтво слова», Анатолій Ткаченко, Київ, 1998, ст. 73), а М. Корсюк як добрий знавець української літератури та, зокрема, І. Франка, уміло використав трактат «Із секретів поетичної творчості» (І. Франка) про нижню свідомість – скарбницю минулого досвіду, що проривається, та верхньої свідомості, що породжує фантазію та оригінальні образи-факти, відкриті М. Дессуаром.

Дуже цікаво, що авторська збірка М. Корсюка «Монолог» містить поезії «Із давнього й нового», який ледь споминається у передмові, хоч деякі твори представляють нові досягнення поета, становлячись після двох років основою нової книжки «Яйце-райце» (В-тво АВС Крепускул, Плоєшти, 2005), яка, певне, містить поетичні вершини його творчості, бо сам автор «тепер сивої мудрості», здається, до кінця-кінців, віднаходить себе поза сутінками пантізму, антропоморфізму, міметизму тощо, як свідчать про це його молитви та поетичні кредо:

«Схилися, Боже, ликою своєю
Над крихким тілом, кроткою душею
Своєю благодаттю осіни
І добру мисль у розмисли всели,
Адже спливаю, Господи, спливаю,
У пориві до обр'їв згасаю»
(Молитва-каяття, ст. 300 із збірки
«Монолог», 2003),

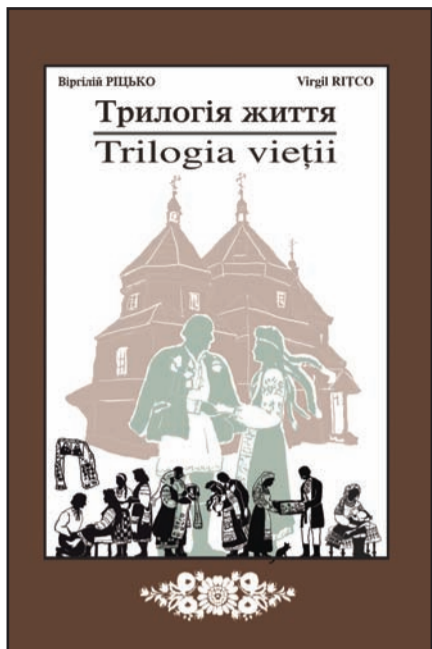
або: «Молю уклінно і благаю,
(...)
Дай, Господи,
Слово до Слова
цієї світло-небесної
Краси,
чи хоч блискітку доброї яси...»
(Молитва-каяття, ст. 323 із збірки
«Монолог», 2003).

Тому й не дивно, що поет продовжує цикл «Із давнього й нового» у новій книзі «Яйце-Райце» далі подібною молитвою-каяттям, в якій признає свою низькість, але й людську звабу кохати небеса:

«Всевишній Господи,
ото ж спошли
одвічну кару
чорну й непобідну,
але й збагни
душі моєї
неподілиму звабу
до небесних крес,
і возлюби, і пригноби»
(«Молитва» ст. 62, Яйце-райце, 2005 р.),
і молись, як схимник, щоб Господь
благословив його покарою за всі «покори»,
ганьбу та «зневіря» і засіяв по-новому його
пониклу душу та надію...

Іван КІДЕЩУК

3 НОВИХ ВИДАНЬ СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

«ТРИЛОГІЧНІ» ЗВИЧАЇ БАГАТОГО
СЕРЦЕМ-ДУШЕЮ КОЗАЦЬКОГО РОДУ

Писати про Віргілія Ріцьку – це те ж, що й писати про, хоч і децю старшого, доброго приятеля-друга.

Уродженець 6 березня 1937 р. с. Чукурова Тульчанського повіту Румунії, В. Ріцько всю свою освітню дорогу пройшов українською мовою. Виключаючи I-IV класи в рідному селі, як на той час – 1944-1948 роки – румунською мовою. Важкими були ті роки, як і опісля в Тульчі й Сігеті (про це розповідав Віргілію), та мета була метою: стати учителем рідної української мови.

Закінчивши український лицей у Сігеті, В. Ріцько продовжив навчання в Українському відділенні філологічного факультету Бухарестського університету (1957-1962 рр.).

Ще з студентських років у нього виявилася «жилка» творча: почав друкуватися в існуючій газеті для українського населення «Новий вік». Це дало йому змогу зайнятися українським фольклором та етнографією Добруджі.

І так, в 1980 р. у в-тві «Кристеріон» опублікував книжку українських народних пісень Добруджі:

«Ой Дунаю, Дунаю». В «Обрях» описав говірку с. Чукурова.

Друкувався й друкується у всіх часописах українською мовою, що появились після Революції 1989 року в Румунії, а також і в деяких зарубіжних часописах України, Канади, Австралії.

Цікавився й цікавиться фольклором та етнографією свого рідного краю, живе прагненням поповнити народну скарбницю Добруджі новими дослідженнями. Прикладом такого поштовху є новий збірник пісень задунайських козаків «Іхав козак за Дунай...» (В-тво Мустанг, Бухарест, 2005 р.), двомовна нинішня «Трилогія життя в українців Добруджі», а також і переклад на румунську мову книги «Українці за Дунаєм» (В-тво RCR Editorial, Бухарест, 2008 р.) відомого українського історика та етнографа Вячеслава Кушніра.

Прислів'я і приказки задунайських українців, зібрані В. Ріцьком під назвою «Скільки світу, стільки й дива», появились в 2008 р. (В-тво RCR Editorial, Бухарест).

В. Ріцько – член редколегії журналу «Steaua Dobrogei» («Зірка Добруджі») румунською мовою, в якій він періодично друкує матеріали на тему рідного добруджанського краю і член СПР.

Чи не час-пора зайнятися всім, хто бажає (і може), українством Румунії – як «незужитим» джерелом та резервом української світової народної культури? Час і пора це обговорити-переговорити, навіть і з допомогою спеціалістів з України, повірте! Час це зробити – як про титанічну творчість поколінь та про її світове значення, про ті нюанси і види-аспекти, які до-

тепер, до '80-х років, не притягали майже жодної уваги нізвідки до шедеврів нашої геніальної народної творчості і культури (кажуть, архаїчної, не культивованої, не... засміченої), не позаджерельної, а такі абсолютно й виразно збереженої в порівнянні, може, з іншими народними культурами, дивовижної, «золотої», незважаючи й на деякі опорні елементи «історичної» сучасності.

Звичайно, що в «Трилогії...» В. Ріцька мова йде про народно-календарно-обрядові звичаї, пов'язані з народженням, одруженням, смертю, вивчені автором протягом десятків років свідомого дослідницького життя.

«Трилогічна» обрядовість народження, одруження (життя) і смерті в добруджанських українців, як виглядає з книжки, особливо багата й різноманітна. Вона в задунайських козаків відмічається щирістю й честю з обов'язковою присутністю при церемоніях, якщо не всіх членів родини, то хоча б найближчих родичів і друзів (сусідів), кожний з урочистих моментів символізуючи собою кроки в життя, у подружню єдність, що й переростає у символ щастя й ніжності в «суворих» правилах шлюбства.

Все – за своєрідним театром, ритуалом з чітко відміченими ролями. Тому етнографи, наприклад, весілля українське, в тому числі в Добруджі, в задунайських козаків, називають «п'есою», при смерті – «драмою». Й, за звичай, матрімоніальні проблеми вирішують батьки (досвідчені), щоб молоді не розлучалися, – це й об'єднувало, це й надавало потуги в здобуванні «цегляного» (а чи кам'яного) щастя.

Все без заздросі, без озлоблення, та з рушниками й килимками, з радістю того, що жінка триматиме хату за три вугли, чоловік – за один.

В найважливіших, майже календарної періодичності моментах після сім'ї церква була другим стрижнем життя, – сюди сходились щонеділі (й не тільки) з нагоди трилогічного буття: хрестин, вінчання, похоронів у паралельному (євангельському) календарі.

Як правило, смерть (у вельми цікавому розділі «Трилогії...») передчувалася, і в просинах пробачення й прощання смерть ставала, неначе, ще одним життям, а парадоксально, начебто, новітнішим та (вибачаюсь за слово) оптимістичнішим, коли – в ритуалізованій релігійно-побутовій драмі – навіть і найбідніший очікує потойбічного благополуччя, сонячної «вулиці».

Тільки б внутрішні стежки до родичів не позаростали, до сусідів також, теж до друзів, та ота чарівна козацька мова не забувалася.

«Трилогія...» Віргілія Ріцька – це книга про щастя і горе, про життєве літо і осінь, це копійка дослідження життя задунайських козаків протягом уже немалого часу-долі.

До щирих прихильних своїх оцінок книжки додаються також і побажання-заохочування продовжити працю над вивченням та дослідженням «трилогічних» звичаїв вельми цікавого й збагаченого долею Дунай-води роду – нащадка запорозького козацтва...

Іван КОВАЧ

УКРАЇНСЬКЕ
ВЕСІЛЛЯ В
ДОБРУДЖІ

Здавніх-давен народне весілля являло собою велику урочисту подію. Родинна обрядовість, зокрема весілля, довго збереглися в українців Добруджі. Пов'язане воно з утворенням нової сім'ї. Багато його обрядів і тепер зберігають різні архаїчні моменти та види усної народної творчості.

Однак, треба уточнити, що весільна обрядовість українців нашого краю поступово зникає з різних причин. Ще кілька десятиліть тому, десь до 80-их років минулого століття, українське весілля було звичайним явищем.

В Добруджі весілля найчастіше називають «свадьбою». Збираючи український фольклор цього краю, у нас збереглися і записи про весілля ще з початку 60-х років, які ми використали в цій праці.

СВАТАННЯ

Вкожній слободі були певні особи, які звичайно і керували сватанням, зарученням і весіллям. В деяких слободах, або в деяких випадках тієї ж слободи, за старостів брали дядька, старшого брата, або інших родичів парубка.

Старостами були поважні чоловіки, які добре знали традиційний текст, необхідний в таких випадках, вони говорючи «наздогад». Той, хто допомагав молодому (женихові), називався старостою.

Поширеним і тривалим був звичай одруження хлопця і дівчини за волею батьків, які орієнтувалися головним чином на майно і соціальний стан молодих, але практикувалися й одруження за бажанням молодих.

Як приходила парубкові пора одружуватися і як той знаходив дівчину по серцю, вродливу, ще й до того хазяйку, і

вони змовлялися побратися, то вона йому казала:

– Прийди із старостами спитати мого батька й матір, чи дозволять...

Тоді парубок йшов разом із батьком до старост і просив їх піти з ними до батьків дівчини, щоб домовитися про шлюб.

Перед сватанням парубок кликав старостів додому і просив благословління від батька і матері. Батько й мати сідали на ослін перед столом, спиною до образів. На стіл клали хліб і сіль. Молодий падав на коліна перед батьками і просив благословління:

– Благословіть мене, тату й мамо!

– Нехай тебе Бог благословить, да й помагає у всім добрім! – Вони разом благословили його хлібом і сіллю: «Боже, помози!», «Час добрий!». Відтак батьки давали старостам хліб, сіль і пляшку горілки. Тоді парубок із старостами вирушали до дівчини додому.

(Уривки з праці «Трилогія життя»)

З НОВИХ ВИДАНЬ СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

В ПАМ'ЯТІ ТА ЗЛОБОДЕННОСТІ
ГУЦУЛЬСЬКОЇ ПІСНІ-СУПУТНИЦІ

Вквітах-самоцвітах українських гуцульських пісень південної Буковини, розвіяних долом-долом-долиною фольклорними коштовностями нашого народу, – чарівна краса під спів коломийки, колядок, опришківських легенд та премудрих жартівливих, а чи збентеженою любов'ю парубка й дівчини позначених текстів і мелодій, соціально-побутової й рекрутської фольклорної поезики.

Народні поети у своїх найкращих зображеннях-портретах переймають пісню як перлину, як неповторний шедевр народного кореня, якого недооцінити, не вложити його в оте якнайвідповідніше лоно культурної скарбниці.

Наша пісенна Гуцульщина на диво побутує й по сьогодні на Сучавщині й Мараморощині, вона пречудова й жива неповторність, вона мелодійна, структурна, різножанрова й варіантна та вже широко відома через дотепер появлені збірники різних збирачів-фольклористів, почавши у нас з Івана Ребощапки, Мирослави Шандро, Кузьми Смаля та Івана Кідешука, і до того ж самого гуцула, щирого і щедрого збирача фольклору та етнографа, учителя, мого колеги і друга ліцейних років Юрія Чиги, який за недовгі роки

натхненної, пристрасної дослідницької праці на терені, після збірника народних співанок під назвою «Ой багата Гуцулія» (В-тво «Мустанг», 2003 р.), оприлюднює, вручає, мов збірне серце, читачу новий дар своїх зусиль – збірник гуцульських співанок під назвою «Люблю тебе, Гуцуліє» (В-тво RCR, 2009 р.).

Подібно до свого попередньо надрукованого збірника, редагованого М. Михайлюком («...бо гуцульському роду немає переводу, наперекір всіляким намаганням зловмисників і диваків одірвати його від крони українського народу й української духовності»), Ю. Чига для нинішнього збірника відкрив нові шари, гори-піки, доли й долини гуцульської пісенної творчості рідного краю та записав їх на згадку майбутніх поколінь, на гуцульську невмирущість.

Для чого? Для пам'яті та доказу нерозлучності гуцула з піснею, де б воно не було, – на полонині, на весіллі і хрестинах, при голубленні дитини тощо, тощо.

Як і попередній збірник фольклориста, том «Люблю тебе, Гуцуліє» збирача і упорядника Ю. Чиги вкладається у (своєрідно) гостро визначені норми поваги до носіїв пісень, від яких вони записані, деяких з них Ю. Чига називаючи «божественними»,

адже вони, крім ознаки носія пісні, мають також і ознаку, в окремих випадках, авторства пісні, включно деяким власним прикладом Юрія Чиги.

Народився фольклорист та етнограф, упорядник збірника «Люблю тебе, Гуцуліє» Юрій Чига 1946 року в с. Ульма Сучавського повіту в родині лісоруба. Закінчив українську педагогічну школу в марамороському м. Сігеті.

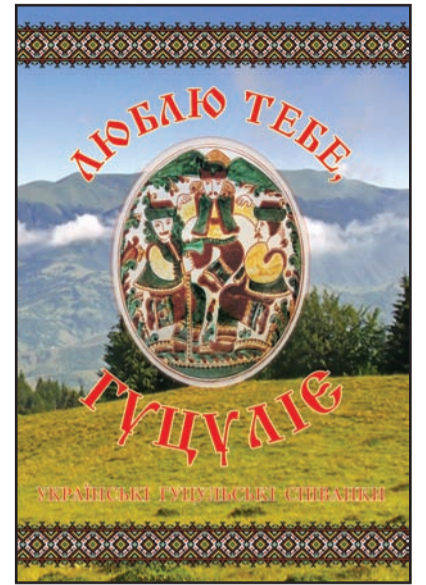
Працював учителем, директором школи, в сфері культури та в місцевій адміністрації.

Співпрацював з г. «Новий вік» («Вільне слово») ще з шкільних років на соціально-побутові, фольклорні та шкільні теми.

«Кокетує» (як сам каже) з фольклором з молодих років. Зібрав уже понад 600 гуцульських співанок, багато з яких було опубліковано в збірнику «Ой багата Гуцулія». Інші, внаслідок досліджень та записів останніх років (не всі), в збірнику «Люблю тебе, Гуцуліє» – як другий том його невтомної праці.

Пише вірші.

З-між імен носіїв українського гуцульського фольклору, від яких Юрій Чига записував протягом років пісні, числяться імена славних співаків та авторів народних пісень Петра Штефури, Марії Шутак, Федора Фочука, Настасії та Ілени Александрюк,

Настасії Михно, Вікторії Ямницької та багатьох-багатьох інших.

В гуцульських піснях – поетичне відображення й відлуння реального життя і побуту пращурів буковинських гуцулів в багатьох унікальних варіантах пісень, по кілька – в одного й того ж носія, а також ще по кілька – в інших носіїв, від яких вони були записані.

Читаючи пісні гуцульські, тільки поміркувати, з якою насолодою, з яким творчим натхненням та любов'ю оспівано протягом сторіч серце і вдобу-вроду гуцула, доблесну спрагу його пісні, де б вона не бувала, – в долині, на полонині, зверху в горах, що на вершині, там, де небо – рукою торкнути...

Іван КОВАЧ

ОЙ ІШОВ Я В ПОЛОНИНКУ

Ой ішов я в полонинку,
Тежкі зимки вбили,
Я повернув до бідашки,
Два гайдуки ймили.
Ой імили та кучуют
Гет до отамана,
А я таку любку маю,
Шо не боюсь пана.

Пана си не бою,
Війтом не требую,
А шо любка наказує,
Дуже добре чую.
Моя любка наказує
Нікуди ходити,
Лише добре розумочком
Пана поводити.

А Я ТОБІ ПОСТЕЛИЛА

А я тобі постелила
Нові подушечки,
А ти пішов до другої
На голі дощечки.

А я тобі постелила,
Єк ікомус пану,
А ти сночі не приходив,
Шворгай собі маму.

ОЙ КУВАЛА ЗАЗУЛЕНЬКА

Ой кувала зазуленька
Сива та голуба,
Заспівай ми співаночки,
Душко моя люба.

Заспіваю співаночки
Та заколоколю.
Війди, війди, дівчинночко,
З нового покою!

Ой новії покоїки,
Та новії дашки,
Літаючи, устаючи,
Гадка до бідашки.

ОЙ, ІВАНЕ, ІВАНОЧКУ

Ой, Іване, Іваночку,
Мати ти родила,
Та на мою головочку
Шоби ті любила.

Ой, Іване, Іваночку,
Мамина дитино,
Грає в поли, єк муж оре,
Дивитиси мило.

БІДНА МОЯ ГОЛОВОЧКА

Бідна моя головочка,
Шо я наробила,
Полюбила вівчирика
За букату сира.

Я укушу сирец, сирец,
Сирец солоденький,
Подив'юси на вівчиря,
Вівчирь молоденький.

А вівчирю-золотарю
Лиши вівці пасти.
Їх не лишу, хоть загину,
Навчив я си красти.

Ой украв я два баранці,
А третю ігницу,
Збудували та й на мене
В Косові темниці.

Записи від МАРІЇ ШУТАК

Ой на ручки тай скрипички,
На ноги кайданці,
А це, брате-товаришу,
За люцькі баранці.

ЛЮБ'Ю СВОЇ РІДНІ ГОРИ

Люб'ю свої рідні гори,
Бо я тут родивси.
З бисагами через верьхи
Не раз находивси.

Люб'ю свої сині гори,
Бо я гуцулочка,
В мене кожух срований,
Вишита сорочка.

Гори мої веселенькі,
Гори мої, гори!
Файноту їх не заміно
На другі простори.

ОЙ ПІДУ Я В ПОЛОНИНУ

Ой піду я в полонину
Та й в полониночку.
Вівчирь вівці завертас,
Грас в тилиночку.

Вівчирь вівці завертас,
В тилиночку грас,
Така на нім сорочечка,
Шо си улискає.

А на нашій полонині
Високо, високо,
Там флоєрка війгравас,
Милуєтси око.

Баранчики так пасутси,
Хлопці дозирают.
І в погоду, і в негоду
Своє діло знают.

Йшла овечка в полонину,
А ігнетка блеют.
А шо у тій полонинці
Вівчирики діют?

А нічо уни не діют,
Уни ватагуют
Та нароб'ют колачиків -
Мені подаруют.

Та нароб'ют колачиків
На білій платині.
Та так мені подаруют,
Єк малій дитині.

Ой іка це полонина
На весні весела.
Йдут овечки й баранчики
Із кожного села.

Єк зачила полонинка
Від Ілля смутитис,
Та зачили домарики
За маржинков іти.

Один іде по овечки,
Другий по корови.
Та зачила полонинка
Смутитис поволи.

Ой сарака полонина,
Сарака, сарака.
Лишилася в полонинці
Лиш студена мрака.

Данієль ГРИНЧУК

ВИКЛИКИ СУСІДСТВА: УКРАЇНЦІ БУКОВИНИ В СКЛАДІ РУМУНСЬКОГО КОРОЛІВСТВА (1918-1940 рр.).

■ КОРОТКИЙ ВИКЛАД АВТОРА

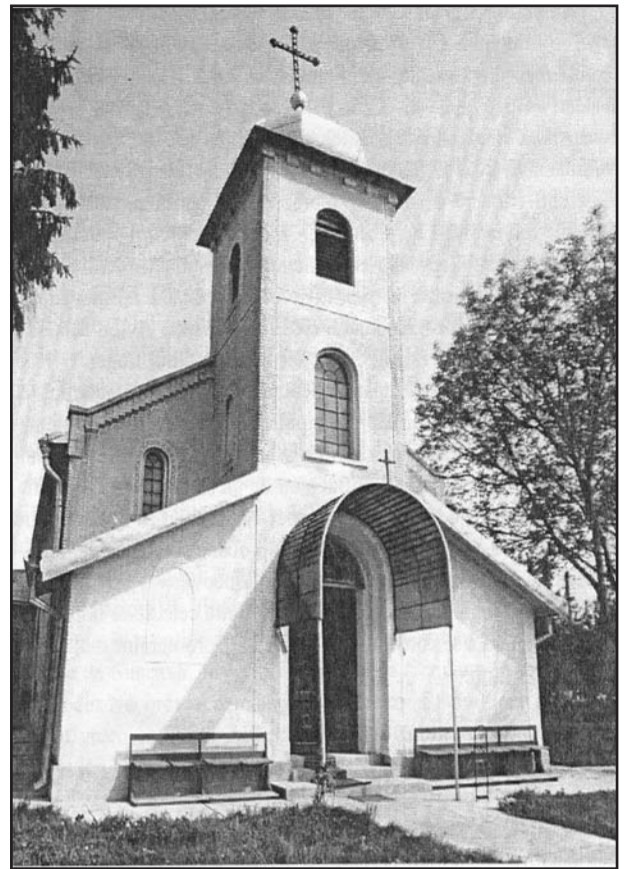

Утвердження консенсусу в багатоетнічному просторі, у відповідності до міжнародних зобов'язань, взятих на себе Договором про нацменшини (9 грудня 1919 р.), стали справжнім викликом для румунської влади, зокрема щодо створення механізмів соціальної активності, спроможних забезпечити згуртованість соціального організму. Комплекс заходів, вжитих ліберальним урядом з 1918 по 1923 рр. у законодавчому, освітньому, політичному, адміністративному планах, загалом відповідав очікуванням етнічних громад. Комплексний процес інтеграції національних меншин у Румунському королівстві одержав відбиток філософії Націонал-ліберальної партії, основаної на етноцентризмі та централізації в державному управлінні, в дусі доктрини „Власними зусиллями!”, реалій, що були характерними в часових проміжках 1922 - 1928 рр. та 1934 - 1937 рр., в той час як рішення, запропоновані Національно-селянською партією (створеною унаслідок злиття Національної та Національно-селянської партії в жовтні 1926 р.) мали - у національному питанні - великий вплив європейських

положень Резолюції, прийнятої в Алба-Юлії (1 грудня 1918 року). Застосування цих положень не перевищило у період свого європейського, просунутого характеру, межі теоретичної споруди, хоча, підкреслюємо, вони були великодушними та необхідними для етноконфесійних реалій Королівства Великої Румунії.

Дебати довкола створення нової міжвоєнної держави загалом припускали та сприяли участі партій національних меншин у просторах їх громадської репрезентативності, із численними перевагами для румунського міжвоєнного суспільства, в якому представники інших національностей склали 28,5% населення (українці посідали III місце - 4,2%). Попри різноманітність в етнічному та конфесійному планах, було досить мало ситуацій, коли представники національних меншин посідали ключові посади у державних установах Румунського королівства (тим більше українці). Румунське міжвоєнне суспільство, побудоване за французьким зразком - етноцентристським - розвинулося між європейськими зобов'язаннями та внутрішніми реаліями, викликаними традиціоналізмом на рівні провідних політичних лідерів.

Повертаючись до буковинського міжвоєнного політичного простору, в якому українці були представлені в різних з погляду

Радівецька греко-католицька церква

ідеологічної орієнтації партій, визначальним для траєкторії та модернізації історичної Буковини в межах Великої Румунії був конфлікт між Янку Флондором та Йоном Ністором (політично підтриманим націонал-лібералами, а також націоналістами, які згуртувалися навколо Йона Ністора - „гласисти”, у візантійському недалекоглядному дусі, що не відповідав центрально-європейській атмосфері цього краю, найбільш етнічно диверсифікованого у всьому румунському просторі).

(Далі буде)

Переклад на українську мову
Василя КАПТАРА

ВІДІЙШЛА У ВІЧНІСТЬ знаменитий літературознавець Магдаліна Ласло-Куцюк

● 2 ВЕРЕСНЯ 2010 р. В БУХАРЕСТІ відійшла у вічність Магдаліна Ласло-Куцюк – д-р філологічних наук (1972), викладач Бухарестського університету, член Румунської асоціації славистів і Міжнародної асоціації україністів (Київ), лауреат Міжнародної премії ім. Антоновича (Вашінгтон, 1984 р.).

Народилась М. Ласло 30 серпня 1928 р. у м. Тімішоара. Випускниця Харківського університету (1954 р.), почала працювати на Кафедрі україністики Бухарестського університету. 1972 р. в Клуж-Напоці захистила докторську роботу «Relații literare româno-ucraînene» (Румуно-українські літературні зв'язки). Паралельно з викладацькою діяльністю, Магдаліна Ласло-Куцюк поступово завершувала свої найцікавіші наукові праці. Вийшовши на пенсію 1983 р., авторка здійснила чимало публікацій, не переставала творити свої фундаментальні наукові праці до останніх років життя.

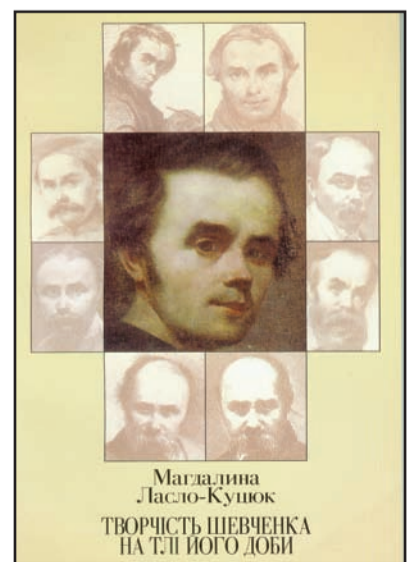
Широкий кругозір знавця багатьох мов – угорської, ідиш, румунської, української, німецької, французької, англійської, польської – надав можливість Магдаліні

Ласло-Куцюк створити чимало наукових праць, з-між яких згадаємо: «Питання української поезики» (1974), «Велика традиція. Українська класична література в порівняльному висвітленні» (1979), «Шукання форми» (1980), «Засади поезики» (1983), «Simbolismul european» (1983), «Вогонь і слово» (1992), «Боги світла і Боги темряви» (1994), «Ключ до белетристики» (2000), «Творчість Шевченка на тлі його доби» (2002), «Текст і інтертекст в художній творчості Івана Франка» (2005), «Exotica limitrofă» (1997), «Ghid de autocunoaștere. Elemente de socionică» (2001).

Магдаліну Ласло-Куцюк поважали і любили читачі, колеги. Вона була відкрита, доброзичлива людина і завжди поінформована про різні міжнародні наукові та культурні заходи. Заохочувала молодь до праці і глибокого наукового, фахового рівня знань.

Світла пам'ять про людину, фахівця-викладача завжди житиме в наших серцях!

Роман ПЕТРАШУК,
асистент-докторант
Бухарестського університету

КУЛЬТУРНИЙ КАРАВАН УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ТАНЦЮ В ТІМІСЬКОМУ ПОВІТІ

Українці повіту Тіміш живуть і тут, і там, в різних околицях. Життя їх повело, куди доля звеліла. Хоч і розсіяні, вони не забувають своїх предків, ані свого коріння. Так, завдяки сім'ї з сильним українським духом, яка переселилась жити в село Готтлоб (колись тут жили німці), сім'ї Корнищанів – Одоті і Миколи – це село має можливість відчувати себе українським, послухати пісню, колядку на рідній мові. З такою думкою вони заснували організацію в рамках СУР, яка єднає всіх до купи.

7-го серпня цього року в суботній гарячий день Український культурний караван прибув у село Готтлоб, де разом з іншими національностями живуть

Гарно привітав усіх гостей примар села, розказавши про життя і заняття селян, порозуміння між ними, оцінив українську меншину в селі. Голова СУР п. Бучута привітав всіх присутніх, радий що і тут де відбуваються події, гарні моменти у колі українців.

Після того секретар СУР філії Тіміш п. С. Бучута дуже гарно представив програму події, виступи художніх колективів та інструкторів на українській та румунській мовах.

Відкрив свято колектив «Смерічка» села Готтлоб, –

появилися на сцені танцюристи в нових українських костюмах, представили український танець, маючи як інструктора п. Анішоару Мартін, яка керує і румунським ансамблем. Потім вокальний гурт «Кидровина» села Петроса Маре (керівник п. Петро Бевка) в складі молодих дівчат і хлопців виконали ряд українських і румунських пісень, марамороський танець. Гарно одягнені! Слідували колективи села Шуки «Калинка» і «Калина». Малі «калинки» розвеселили глядачів своїми танцями. Великі виступили з українським акробатичним танцем і

теж розвеселили публіку. Цим колективом займається п. вихователька Маріана Брашов'яну.

Вокальна група села Малі Ремети «Реметянка» зачарувала глядачів і всіх присутніх, маючи в їхньому репертуарі гарні пісні, коломийки, а ще й інструментальну музику. Гуртом керує проф. музики п. Анна Грінь. У членів гурта вироблені голоси, в ньому майже вся сім'я п. професорки співає і грає на різних інструментах. На такий колектив можна покласти надію. Гадаю, що українці села Готтлоб

будуть згадувати і не забувати таку подію. На жаль, не було так багато глядачів, бо в суботній день люди працюють.

Після програми всі художні колективи і представники СУР зустрілись на спільній вечері, де разом співали, танцювали, обмінювались думками й розлучились, думаючи про другу зустріч з українцями...

Анна БЕРЕГІЙ

П.С.: Як видно, пропозиція, зроблена мною в Сучаві більше років тому щодо КАРАВАНУ, зазнала здійсності, запрацювала! Браво організаторам! Дякую! (І. К.)

українці, переселені з Мараморощини і Буковини. Про такий культурний захід подумали представники Тіміської повітової організації СУР, голова Ю. Глеба, підтриманий п. депутатом С. Бучутою. Прибули і художні колективи з повіту Тіміш. Присутні гості: п. С. Бучута з дружиною, п. Сімона Лібер-Ланкранжан з Тімішорської радіо-передачі українською мовою, п. Н. Семенюк, п. С. Бучута, секретар СУР Тіміського повіту, місцеві керівники – примар п. Георгі Настор і його заступник п. Крістіан Черба.

Відкрив свято п. Ю. Глеба, голова, запросивши п. депутата і п. примаря на сцену сказати кілька слів.

IV-ий випуск Національного конкурсу...

(Закінчення. Поч. на 6 стор.)

В гімназійних класах конкурентам наділилися по дві відзнаки, а в ліцеї, крім XII-ого класу, тільки по одні відзнаки.

Всіх конкурентів і, зокрема, лідерів поздоровили голова журі Бовт Одарка та вельмишановний Юрій Вербицький, Генеральний Консул України в Сучаві, за те, що вони люблять і шанують свою рідну українську мову.

Преміанти були обдаровані, із сторони Союзу Українців Румунії, особисто головою і депутатом Степаном Бучутою, дипломами, книжками, виданими СУР, та грошми: 150 леїв (I премія), 130 леїв (II премія), 100 леїв (III

премія) і 75 леїв (I відзнака) та по 30 леїв (II відзнака), а Генеральне Консульство України обдарувало лідерів грамотами та книжками.

Теж були нагороджені дипломами та книжками викладачі української мови, які приготували шанувальників поезії, та члени журі за їхню об'єктивність в оціненні конкурентів.

IV-ий випуск Національного Конкурсу української поезії переконав всіх, що якість читання й декламування віршів вартує все більше уваги, наскільки зростають таланти і шанувальники українського рідного слова – шанувальники поезії – настільки розростає «Божественний сад поезії» з Ронянських вічнозелених гір аж до Сиготу і далше, по всіх кутках Румунії, де вивчається українська мова.

ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ГЕТЬМАНА ПИЛИПА ОРЛИКА

1710 рік: Герб гетьмана Пилипа Орлика
та Українські прапори часів Орлика

300-річчя КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

• 5 квітня ц.р. виповнилось 300 років з дня прийняття Конституції України гетьмана Пилипа Орлика.

Конституція Пилипа Орлика побачила світ на 77 років раніше американської і на 81 рік раніше польської Конституцій.

Подасмо текст Конституції:

(Продовження. Поч. в н-р 7-8/2010.)

Усе те лихо - утиски і грабунок бідного посполитого люду - корениться у честолюбстві захланних хабародавців. Не маючи на те прав ані заслуг, а лише ненадли бувши жадобою власного зиску, вони заходяться купувати військові і посполиті посади, здобуваючи гетьманську прихильність принадами хабарів, і таким робом допинаються поза вільними виборами проти права і слушності до найвищих гідностей - полковничої булави й інших посад. Тому суворо постановляємо, щоб ясновельможний гетьман не лакомився на жодні подарунки чи обіцянки і нікому не доручав полковничої булави чи інших військових і посполитих посадах з огляду на особисті стосунки та щоб силоміць на ті посади нікого не нав'язував.

Військові і посполиті урядовці, а надто полковники, неодмінно мають обиратися на виборах свобідним голосуванням і волевиявленням, а по виборах затверджуватися владою гетьмана, проте вибори таких урядовців повинні проводитися виключно зі згоди гетьмана. Такого ж порядку належить дотримуватися і полковникам: не обирати сотників чи інших урядовців за хабарі чи на основі особистої прихильності, нехтуючи вільним голосуванням усієї сотні, а також не усувати їх з посад внаслідок особистих незгод.

XI

Вдови - козачі дружини - і їхні осиротілі діти, козачі господарства і жінки у відсутності їхніх чоловіків, - коли ті будуть зайнятими у военных походах або на якихось інших військових службах, - щоб не притягалися до виконання жодних повинностей ані до громадських робіт, які входять в обов'язки посполитих, та щоб не обкладалися повітовими податками, - погоджено і затверджено.

XII

Не меншими утисками обтяжені й українські міста, бо села, які раніше підлягали їм безпосередньо і надавали допомогу у виконанні повинностей посполитих, були передані у власність духовних і світських державців, а людність, що замешкувала ті міста, порідшала, проте зобов'язана без жодних пільг справляти ті самі повинності, які виконувалися раніше з допомогою отих відторгнутих і переданих іншим власникам поселень.

Тому, коли у визволеній від московської неволі Вітчизні нашої нарешті запанує мир, має бути призначений і проведений спеціально визначеними для того комісарами генеральний перепис усіх громадських маєтностей, що ними

наділені державці. Наслідки цього перепису подати у присутності гетьмана на розсуд високої Генеральної ради, ухвала якої твердо визначить, хто має право, а хто не повинен користуватися угіддями і маєтностями Війська, а також - які податки зобов'язані сплачувати та який послух мають виявляти піддані посесорам.

Нещасному підупалому посполитому людові множаться утиски і через те, що козаки нерідко захищають заможніших селян від міських і сільських повинностей, приймаючи їх у підсусідки, а маєтніші купці, чванячись і гетьманськими універсалами, і покровительною прихильністю полковників, уникають громадських повинностей, до яких зобов'язані, й відмовляються підсобити нужденному поспільству.

Тому ясновельможний гетьман хай не забуде своїми універсалами повернути і селян, які користуються заступництвом козаків, і купців до виконання громадських повинностей, а також заборонити надалі надавати їм заступництва.

XIII

Стольне місто Русі - Київ - та інші міста України нехай непорушно і недоторкано зберігають всі свої права і привілеї, слушно їм надані. Гідністю цих виборчих зборів постановлено і доручено ствердити у свій час гетьманською владою.

XIV

З-поміж інших видів утисків, що ними пригнічені посполиті й рядові козаки в Україні - нашої Вітчизні, - ніщо не може більш пригнобити і виснажити народ, аніж наїзди подорожніх, які кудись прямують чи повертаються, а також узвичаєні протиправні

повинності надавати підводи, супровід і вшанувати дарами. Нужденні посполиті й прості козаки доведені тими повинностями до відчаю, тому що сила-силенна чужинців і місцевого люду усіх станів і посад пускаються у довгу подорож роксоланськими містами і селами обох берегів Дніпра чи то у військових, чи у своїх приватних справах, а не раз їдуть, виконуючи перше-ліпше доручення, й особисті слуги не лише гетьмана, але й генеральних старшин, полковників, сотників і значних товаришів, а понадто й вищого духовенства.

(Далі буде)

З жалем у душі передаємо щирі співчуття сім'ї, рідним, близьким з приводу передчасної смерті Марії Бота з дому Проданюк.

Народилась покійна 55 років тому в гарному, 650-літньої давності українському марамороському селі Верхня Рівна. Тут же покійна закінчила початкову освіту, а далі своє покликання знайшла в медичній галузі, працюючи медсестрою-радіологом в Сігетській лікарні.

Всі марамороські українці знаходили в неї потрібної допомоги, поради.

Покійна була одружена, мала двох дочок, жила в м. Сігеті. Тут же, у Сігетській землі і знайде свій вічний відпочинок покійна.

На похорон, який відбувся 24 вересня ц.р., прибули всі знайомі, рідні, односельчани попрощатися і провести в останню дорогу покійну.

До всіх тих, хто знав і цінив покійну, прислунаємось і ми, її односельчани, в Бухаресті, і ставимо букет квітів на її свіжому могилу.

Хай буде пухом Сігетська земля покійній!

«ВС»

З сумом довідалися про передчасну смерть доброї людини, випускниці Бухарестського університету, викладача румунської й російської мов в Урзіченях, неподалік Констанци, Ліки Магас. Народилась покійна в гарній, поважаній сім'ї с. Верхня Рівна, що на Мараморощині, лісничого Василя та Анни Магас.

Бажаємо рідним, близьким щирі співчуття з приводу такої нерозгадної причини її смерті.

Похована покійна на кладовищі м. Урзічень, далеко від своїх рідних і близьких, в чужій, нерідній землі.

Хай буде легкою чужа земля покійній!

Ставимо букет квітів на її ще свіжому могилу.

«ВС»

Славні ювілеї 2010 року

80-річчя АРИСТОКРАТА ДУХУ ЛІНИ КОСТЕНКО

Цього року в Україні на державному рівні святкується вісімдесятиліття відомої поетеси і громадського діяча Ліни Костенко. Понад чотири десятиліття йде вона дорогою поезії, усім стилем свого життя й творчості заслуживши всенародну любов і повагу.

Ліна Костенко - одна з-поміж тих небагатьох, кого звуть аристократами духу. Протягом усього життя зберігала вона горду постань і

не хилилася під нещадними вітрами історії.

Поетеса Ліна Костенко є цілком унікальною, мало хто може з нею зрівнятись у виваженості думки, точності вислову, філософській насиченості, глибині поетичного рядка, рівно як у силі і послідовності характеру.

Дуже рано усвідомила Ліна Костенко високу і трудну місію українського письменника. Усі думки і помисли її - про долю народу, якому випало перейти важкі визвольні історичні випробування і при цьому залишитися духовно незнищеним. Водночас вона надзвичайно вимоглива до свого народу, бачить його хиби, та, попри все, віддано любить його.

У людей не треба просити сили, а тільки віри, писала юна Ліна, немовби передбачаючи довгі роки вимушеного мовчання, тобто неоприлюднення своїх вистражданих рядків і різні житейські випробування і неминучі розчарування.

Народилася Ліна 19 березня 1930 р. на Київщині в містечку Ржищеві. Від 1936 р. - киянка. В столиці закінчила середню школу, навчалася в Педагогічному Інституті. Літературне обдарування привело її до Московського Літературного Інституту ім. О.М.Горького, який закінчила 1956 р. з відзнакою.

Ще від шістнадцяти літ вона увійшла в поезію. Їй судилося пізніше стати предтечею цілої когорти "шістдесятників", котрі з початком перемін, викликаних десталінізацією суспільства, намагалися розірвати ідеологічні кайдани і модернізувати скуту догмами соцреалізму українську літературу, повернути українській літературі її художньо-естетичний вимір.

Після хрущовської відлиги настали роки репресій і цензурної заборони. Але Ліна Костенко залишилася безкомпромісною, послідовною, мужньою і гострою на слово.

В ті тяжкі часи, коли на засіданнях Спілки Письменників судили молодих шістдесятників, що часто створювало передумови для їх арешту, через виключення зі Спілки, Ліна Костенко одверто і мужньо їх захищала. На одній з таких розправ Ліна пояснила вибір свій і своїх друзів словами Камю: «Світ ділиться на чуму і її жертв. І людина мусить зробити єдино чесний вибір: не стати на бік чуми. А якого кольору чума, коричнева чи червона, це вже питання другорядне».

Ліна Костенко прагнула, аби наша література сягнула європейського рівня й здобулася на всесвітнє визнання.

У 1970-1972 застійні роки не допущено до виходу її збірку поезій "Княжа гора" під приводом, що вірші мають відверто антирадянський та пронаціоналістичний характер. Їй запропоновано докорінно переробити збірку, від чого вона відмовилась. Л.Костенко заявила про те, що її поетичні концепції - то її свідомі переконання і не має наміру робити жодних поступок комуністичній ідеології.

(Далі буде)

Ольга АНДРИЧ

«Нема у нас єдності. Бідні ми, забиті, провінціальні. Коли ми збираємось до купи, мені робиться так сумно, так сумно на душі і так чогось жаль, що й згадувати боляче...», - так писав в своєму журналі О. Довженко, один з найкращих модерних режисерів (тому півстоліття).

Я часто перечитую його журнал і міркую над тим, чи ми чимсь змінилися з того часу, чи навчилися чогось від наших визначних людей, наших «апостолів». Мені здається, що дуже мало, або й зовсім нічого.

По-перше, в нас, в Румунії, 3 організації... Це значить, що ми роз'єднані, і чомусь ці організації ворогують між собою. Якщо б це була лише конкуренція, то нічого, адже на основі конкуренції прогресує суспільство, але між нашими організаціями повна «війна»! І подумаєш, чи настане час, коли послухаємось «пророків»?

По-друге, в нас дуже мало поважають інтелігенцію, людей, що приносять славу і честь своїй нації, в тому ж числі з-між нашої меншини. На мою думку, Кричунів, моє рідне село, ввійде в історію тим, що тут народились, вирости, учились в українському ліцеї в Сиготі 2 учені, що недавно були нагороджені званням «Profesor honorigis causa». Хтось запропонував одного з професорів назвати почесним громадянином села. Сталося таке: радники були проти, мовляв, він не побудував й одного метра асфальтованої дороги. Думаю, що коментарі зайві.

В іншому марамороському селі, перед виборами, університетський викладач, уродженець села, звернувся до людей перед церквою, щоб поділитись з ними думками. В той час з наказу священника почали дзвонити (без будь-

якого приводу, а тільки, щоб заглушити його). А іншим разом відомого поета почав перекрикувати і образати хтось з присутніх. Вже тяжко згадувати, як колишні учні професора В. Бучковського ображали за те, що він «посмів» думати щось-там інакше про союз.

Недавно я дізнався, що проти однієї з наших

якою говорили до монголо-татарської навали. Знову ми повторюємо наше «Якось то буде».

Радо дізнатися, що в Сату Марє споруджений пам'ятник великому українському поету Т. Шевченку. (І це після Негостини, Бухареста і Сиготи (бюст Шевченка в лиці). Є пропозиції поставити пам'ятник Т. Шевченку в Тульчі і Тімішоарі. Беручи під увагу той факт, що українська література мало відома в світі (за межами України), а про це говорила Оксана Забужко при нагоді представлення свого нового роману «Музей покинутих секретів», нагадуючи причини такого стану - в першу чергу брак перекладів на інші мови, можна б подумати і про пам'ятники інших українських письменників, які чимось причетні до тієї чи іншої околиці. Бо інакше створюється враження, що, крім Т. Шевченка, в нас не існує митців. Правда, що в місті Гура Гуморулуй існує пам'ятник О. Кобилянській.

Ще хотів би я нагадати й те, що Україна приймає щороку на навчання нашу молодь. Час би послати на навчання в художні інститути якесь число учнів і, таким чином, були б і в нас в Румунії свої музикологи, етнографи, хореографи.

Тоді б покращився художній рівень наших фестивалів пісень і танців, фестивалів колядок і т.д. Цю проблему було піднято й на минулому З'їзді СУР, але, здається, вона залишилась на стадії пропозиції.

В моєму похилому віці, і без спеціальної художньої підготовки, я можу тільки сказати думку про те, що бачу, і дати якусь пораду, бо всі ми маємо якусь відповідальність за те, що залишаємо майбутньому поколінню.

Василь АРДЕЛЯН

Сумно – про нашу деяку забитість та провінціальність, як сказав би О. Довженко

заслужених редакторок один мій односельчанин надсилає наклепи до голови СУР і до Посольства. І це лише через те, що його статті не публікуються. Хіба такі справи не можна залагодити і вияснити по-людськи, мирним способом?

До нас, у Тімішоару, хоча рідко, прибувають гості з України. Так ми мали нагоду послухати протягом цього року два чудові концерти: один інструментальний ансамбль з Києва, інший хоровий з Чернівців. Це були надзвичайні події для нас. На жаль, і на першому, і на другому концерті нас було мало. І це не все. Під час першого концерту в залі не затримувалась тишина: одні виходили, інші заходили в зал, перешкоджаючи тим, які слухали концерт без передиху. Мені було ніяково, бо весь час думав, яке враження зробили Ми гостям.

А ті, що вітали і дякували гостям (це на концерті чернівецьких артистів), повинні були хоча трохи підготувати свої промови і звертатися до гостей порядною українською мовою, а то, як писала колись пані М. Ласло, говоримо мовою,

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

«Доктор стальний молот» – «Dr. Steelhammer»

Світ, за останні роки, все ж таки отримав не тільки чемпіона світу у важкій вазі, людину, яка володіє декількома поясами, але і того, кого можна з повною відповідальністю назвати **КОРОЛЕМ СУПЕРВАЖКОГО ДИВІЗІОНУ**. Це власник титулів чемпіонів світу у важкій вазі за версіями IBF, IBO і WBO - Володимир Кличко.

Початок боксерської кар'єри

Свою пристрасть до боксу, Володимир відкрив в собі, коли йому виповнилося чотирнадцять років, і з того часу почав вражаючу аматорську кар'єру. Вже в сімнадцять років він завоював звання чемпіона Європи серед юніорів. П'ять разів Володимир отримував звання чемпіона України по боксу, став чемпіоном I Всесвітніх ігор військовослужбовців у важкій ваговій категорії (Італія, 1995 рік), став срібним призером чемпіонату Європи з боксу (1996 рік).

Перемога на Олімпійських Іграх

Значуще досягнення на любительському рингу - золота медаль і звання чемпіона в надважкій ваговій категорії на

Олімпійських іграх в Атланті (1996 рік). Ця перемога була відмічена орденом «За мужність», якою нагородив Володимира Президент України Леонід Кучма.

Кличко став першим білим Олімпійським чемпіоном – суперважкого-

виком за 36 років. У чотирьох олімпійських боях він переміг Лоренса Клей-Бея із США, Атіллу Льовіна з Швеції, Олексія Лезіна з Росії і Пеа Вольграмма з Тонго. Тоді і завершилася любительська кар'єра Володимира, за яку він провів 140 поєдинків. У 134 боях він переміг, в 6-и боях зазнав поразки.

Вражаючі перемоги Володимира на аматорському рингу не залишилися без уваги відомих промоутерів професійного боксу у всьому світі. Володимир почав отримувати багато запрошень увійти до клубів профібоксерів, які вважалися елітними. Проте, зваживши всі «за і проти», Володимир віддає перевагу німецькому клубу професійного боксу «UNIVERSUM BOX-PROMOTION», з яким і підписує контракт осінню 1996 року.

За той час, який Володимир Кличко провів на професійному ринзі, він здобув безліч титулів, серед яких:

Інтерконтинентальний чемпіон за версією WBC;

Завоював титул чемпіона Європи;

Інтерконтинентальний чемпіон за версією WBA;

Титул чемпіона світу за версією WBO;

Чемпіон за версією NABF;

Перемагає в поєдинку за титул чемпіона світу по версіях IBF і IBO;

Чемпіон світу за версіями WBO, IBF і IBO.

Погодьтеся, мало хто в цьому світі може похвастатись такими значними досягненнями! Володимир Кличко, разом зі своїм братом Віталієм, залишаються найуспішнішими боксерами України, які прославили її на весь Світ.

КОЛИ ПОЯВИЛАСЬ СУЧАСНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ І КОЛИ...

КАНІКУЛИ

У 1650 р. 58-річний єпископ, великий педагог і гуманіст XVI ст. Ан Амос Коменський придумав систему масового «навчання всіх і всьому». Тобто, фактично він придумав сучасну школу.

Він же перший розділив учнів за віком по класах, він же розподілив грамоту на більше дисциплін, написав перший підручник, ввів поняття «учбовий день», «урок», «оцінка», «вправа».

Встановив єдиний день початку занять – щоб дітей в школу приймати лише один раз в рік, «краще восени... і вести їх весь рік, нікого вже не приймаючи і не відпускаючи».

Вважається, що саме Ян Амос Коменський придумав і канікули... Але, що стосується канікул та їх поява в університетському житті, мала сувору причину – чуму. Саме вона кожне літо викошувала значну частину міського населення Європи, і, щоб хоч в якійсь мірі уникнути епідемії, були придумані канікули...

АЗБУКА ДОРОГИ

Олексій КОНОНЕНКО

Малюнки Віктора КОНОНЕНКА

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

ВІТАЄМО ВАС З НОВИМ НАВЧАЛЬНИМ РОКОМ!..

Дмитро ПАВЛИЧКО

ШКОЛА

Наче вулик, наша школа.
Вся вона гуде, як рій.
І здається, що довкола
Розквітають квіти мрій.

Бігають, сміються діти,
Та – лиш дзвоник задзвенить, –
Стане тихо, ніби в квіти
Поховались бджоли вмить.

В цей перший, найголовніший день в житті кожної дитини-першокласника, кожного батька, який з радістю, гордістю, але і певною тривогою, вперше бачить свою донечку, чи свого синочка, вступаючи в перший клас, в справжнє життя, маючи з цього часу власні обов'язки та турботи. А в той сам час усвідомлює, що з цим першим днем школи перед дитиною відкриваються нові горизонти пізнання себе і світу.

Довгі і безтурботні канікули вже лишилися позаду. Настав новий навчальний рік, для декого він перший, а для дванадятикласників - заключний, останній. Але перший навчальний день для всіх хвилюючий і незабутній.

У всі часи освічена людина користувалась повагою. Навчання – це скарб, це сила. І це все можна здобути лише завдяки школи.

В цей гарний, хвилюючий день, в день відкриття нового навчального 2010-2011 року, бажаємо вам від щирого серця, дорогі учні-українці, вчителі, батьки, багато, багато успіхів!..

(І.П.-К.)

«Я сьогодні йду до школи...»

Н. МАЙ

Ясне сонце в букварі

Я сьогодні йду до школи,
Вже нові настали дні,
Поможи, щаслива доле,
Бути вченому мені.

Я прийду до школи вчасно,
До науки там візьмусь,
Я навчусь писати красно
І читати на-у-чусь.

Я - школяр. Іду до школи,
Ждав науки стільки літ!
З книг пізнаю все навколо,
Україну й цілий світ.

Я сьогодні йду до школи
В товаристві школярів!..
Ясне сонечко над полем,
Ясне сонце в букварі!

Чи знаєте ви?..

● Слово «школа» походить від грецького слова «сколе», що означає «дозвілля». Таких шкіл, які ми звикли бачити зараз, в Стародавній Греції не було. Філософи та їх учні збирались у вільний час разом і сперечались з різних питань.

● У 1565 р. з'явився перший буквар для навчання дітей, виданий періодикарем Іваном Федоровим.

● 1 вересня йдуть в школу діти 122 країн – вся Америка і Європа. У нас, в Румунії, навчальний рік починається 15 вересня, але цього року він розпочався 13 вересня. 1 січня навчальний рік починається в 43 країнах. У 16 країнах він починається в березні, а в 10 – у серпні.

● У Японії навчальний рік триває з 1 квітня по 1 березня. Діти відпочивають всього один місяць. Один місяць відпочивають також і діти Індонезії (у січні) та в Індії (у квітні). У Норвегії та Мозамбіку канікули тривають 2 місяці. У Аргентині, Еквадорі, Панамі, Сідней учні відпочивають 4 місяці.

ВЕРХНІЙ РІВНІ – 650 РОКІВ

Екскурс в історію Мараморощини і Трансільванії

(Продовження. Поч. в н-р 1-10/2010)

Назва Мараморощина дуже давня і губиться крізь тумани віків в мові давно зникнутого, в передісторії, народу, але перша згадка про Мараморощину пов'язана з першим вторгненням угорців на схід. Про це свідчить грамота з 1199 року, коли король Емерік I подарував вельможі Лауренцію «на п'ять плугів» землі як нагороду за врятування на полюванні його життя від загибелі (Documente privind Istoria României, seria C, vol. I, doc.20, pag. 16-17). Документи латинською мовою її називають: Мараморісіус, Марамурус, Мараморосіус, Мараморос та Мармація (Maramorisius, Maramurus, Maramorosius, Maramoros та Marmacia); а в грецьких, слов'янських та польських документах її названо: Марамореш та Мараморьш (Maramores).

Етимологічна інтерпретація назви відрізняється від одного автора до іншого. Канонік І. Буна підтверджує, що назва Мараморощини походить від Марморе – якогось-то Маруса з Маурусового роду, що першим оселився в цьому краї, – від його імені походить назва річки Мара і великий рід Марішів. Буна приносить, як аргумент для своєї етимологічної інтерпретації, документи Констан-

тинопольської Патріархії з 1390 – 1400рр., в яких Молдавія зазначена як: Мауровлахія (Maurovlahia), тобто держава влахів марамороського походження.

Н. Денсушану та Майор І. Марціян такої думки: Мараморощина походить від слова Маріморуса (Maramogus), що на кімврівській мові значить – мертве море (cf. Plinius Hist. Nat. LIV C. 13), ім'ям, яким назвали Мараморощину через те, що перед неолітичного періоду була покрита водою. Їхній погляд підтверджує і назва Мортва (Mortua). Мортва та Мортва Магна (Mortva та Mortua Magna), назви, якими були позначені в середньовічних документах кілька мочарів, що знаходилися між басейнами Дунаю і Тиси.

Історик Тімон підтверджує, що Мараморощина запозичила свою назву від річки Мара, яка в багатьох документах XIV – XV століть фігурує під назвою: флувіус Мараморісіус, Мараморіс та Марамарус (fluvius Maramorisius, Maramoris та Maramurus) (Cf. I. Mihaly, Dipl. 13, 17, 76, 100, 222, 247). Сам проф. д-р І. Мігалі де Апша такої думки, що назва Мараморощина походить від слова мармур, що на румунській мові значить мармур. Здається, що проф. д-р Мігалі має рацію, бо на Мараморощині знаходиться дуже багато мармору нищої якості в таких місцях, як

Сечел, Борша, Арініш і долиною річки Рускови в Кривому.

Варто спогадати про те, що угорці довгий час підтримували, що назва Мараморощина походить від угорського «mar ma gossz» (сьогодні лихо), а євреї від єврейського «marmaraias» (гіркий).

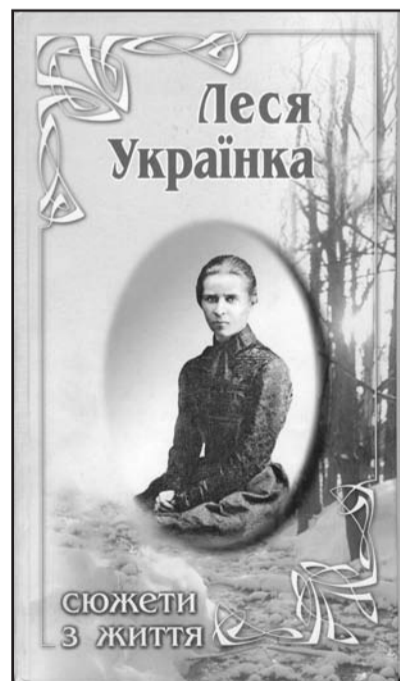
Перші письмові джерела про край – це документи, розроблені угорською канцелярією. Мова йде про знамениті грамоти (дипломи) – «Diplome maramureşene din secolul al XIV-lea și al XV-lea», зібрані і опубліковані істориком Іоаном Мігалі де Апша, але й ті, що опубліковані Гергійом Петровайом, та інші історичні документи, які зустрічаємо в історичних довідках Жудія Пала, лицаря Йона де Пушкаріу, Александра Філіпашку та інших.

Але насправді ніхто не може встановити точну дату заснування Мараморощини, ані якому племені належали його перші жителі. Знаємо тільки те, що на Мараморощині з давніх-давен існували всі умови для людського життя, і цього було достатньо для того, щоб в цьому краї оселились люди і побудували собі селища. Багата фауна, сіль, яка простягалась довжиною понад 100 км, від Кухні (тепер Богдан Воде) до Хуста, 234 мінеральних джерел, великі пасовиська не залишилися незамітними для гострого ока людей передісторичного віку. Тим більше, що Мараморощина, відокремлена від решти світу, була безпечним притулком проти нападу народів, які панували в сусідніх провінціях.

(Далі буде)

Михайло ТРАЙСТА

«ЛЕСЯ УКРАЇНКА. СЮЖЕТИ З ЖИТТЯ В ІЛЮСТРАЦІЯХ І ДОКУМЕНТАХ»

Коли тобі в Румунії, хай і випадково, попаде в руку цікава книжка з прабатьківщини України, тоді ти щасливець.

Таким мені випало стати, коли (нещодавно) мені подарували велику й рідкісну фотокнижку-альбом «Леся Українка. Сюжети з життя в ілюстраціях і документах» (Київ, ТОВ «Спалах», 2001).

Це, може, найцікавіша оповідь про велику українську поетесу, про її життя, родину і друзів, численні середовища і краї, в яких вона побувала, росла свій талант.

Зокрема, в книзі – розповіді Лесиної сестри Ольги Кривинюк з її ньюйоркського видання «Леся Українка. Хронологія життя й творчості» (ще не видано в Україні?), листування молодшої сестри Ізидори Косач-Борисової з науковцями київського Музею Лесі Українки.

Книга побудована на оригінальних документах та фотознімках з фондів Музею, охоплюючи такі розділи: Витоки; В дитячому крузі; «Молода моя муза, і горда, й смутна...»; «Як я люблю оці години праці...»; «Я збагнула, що забуття не суджено мені...», а також резюме і підтекстівки до ілюстрацій англійською мовою.

Вступна стаття під назвою «Я піду за тим світлом ясним...» належить великому Івану Драчу. Автори-упорядники фотокнижки Наталія Чіп та Ірина Веремєєва.

І. С.

Культурно-просвітницький часопис
Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Вик. об. гол. ред. – Іван КОВАЧ
Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК
Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Бухарест, Румунія
ISSN 1223-8988

Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România
str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA
Tel. 0212220748, 0212220753

Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.